

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто проблеми розвитку інформаційного світогляду майбутніх учителів технологій на етапі модернізації педагогічної освіти, такі як інформатизація на всіх її рівнях, а також формування у майбутніх педагогів інформаційної культури як основи для входження України у світовий інформаційний простір.

Ключові слова: інформаційний світогляд, модернізація педагогічної освіти, інформаційна культура.

Україна стає відкритим суспільством у глобальному світі, що характеризує міжнародний освітній простір та ринки робочої сили як чинники розвитку освіти в Україні. Прийняття умов і правил входження до них є необхідністю і забезпеченням доступу наших громадян до можливостей реалізувати свій освітній потенціал якнайкраще. Одним із результатів відкритості для української освіти є узгодження форм оцінювання якості навчання з міжнародними формами та входження до міжнародних баз даних організацій, які встановлюють рейтинги навчальних закладів, адже саме якість вищої освіти є основою створення європейського освітнього простору.

Разом з тим слід констатувати, що однією з негативних тенденцій у системі вищої освіти України є зниження рівня якості вищої освіти. Тому завдання з підвищення якості освіти є нагальною проблемою.

Розвиток інформаційного світогляду особистості розглядається сьогодні як основа входження України у світовий інформаційний простір. Одним з механізмів інформатизації сучасного суспільства є інформатизація системи освіти на всіх її рівнях. Болонська декларація заклала основу глобалізаційного процесу в європейській і світовій освіті загалом. Її мета – створення європейського освітнього простору.

Мета статті – розглянути сучасні підходи до розвитку інформаційного світогляду майбутніх учителів технологій.

Це своєрідний рух освітніх національних систем до єдиних стандартів і критеріїв, головна мета якого консолідувати зусилля наукової й освітянської громадськості для істотного підвищення конкурентоспроможності випускників вищої школи в європейському вимірі, а також для підвищення ролі цієї системи в соціальних перетвореннях.

Входження України в Болонський процес потребує радикальної модернізації змісту педагогічної освіти. Колишній погляд на підготовку вчителя в царині усталеного знання поступово відходить у минуле. Формула “освіта на все життя” замінюється новою – “освіта через усе життя” [1, с. 6]. Цим зумовлено постійне зростання актуальності проблеми неперервної освіти.

Такий рух спричинений реальними потребами суспільства, як зазначає М. Кастельс, зокрема проблемами глобалізації становлення інформаціонального суспільства, розширенням ринку праці, міжкультурних обмінів, а головне –

об'єктивно сформованою потребою навчитися “жити разом”, зберігаючи власну етнічну, культурну, релігійну та іншу різноманітність і водночас толерантно ставлячись один до одного.

Науково-технічний прогрес та прискорення соціально-економічного розвитку справляє революційний вплив на всю систему суспільних, економічних, політичних відносин, на саму людину. Одним із пріоритетних напрямів розвитку нашого суспільства, зокрема системи вищої професійної освіти, стає входження України в європейський освітній простір. Така тенденція орієнтує освітній процес на гуманістичні цінності, розкриття потенціалу майбутнього вчителя, зумовлює приведення системи підготовки майбутніх фахівців у відповідність до міжнародних освітніх стандартів. Консолідація європейського освітнього співтовариства для освітньої концепції Болонського процесу передбачає становлення та перспективи загальноєвропейської системи вищої освіти, які ґрунтуються на спільності фундаментальних принципів функціонування [2].

У Болонській декларації сформульовані фундаментальні принципи створення Європи знань та запропоновані засоби реалізації цих принципів. Професор Ю. Рубін зазначає, що сьогодні Європа знань – найважливіший фактор соціального розвитку, здатний забезпечити всім її громадянам необхідний рівень компетентності для відповіді на виклик нового тисячоліття; допомогти усвідомити спільність цілей та належність до єдиного соціального і культурного простору. Роль освіти та співробітництва у цій сфері визнається першорядною [3, с. 40].

Натомість входження України в Болонський простір вимагає дотримання певних вимог, пов'язаних із формуванням у молодого покоління різних видів компетентностей, що виступають основою самореалізації особистості в суспільстві. Основними з них, як зазначає В. Андрущенко, В. Бех, Г. Кремень, С. Яшанов, виступають не тільки оволодіння загальною культурою, а й інформаційною, тому сучасна школа як одна з ланок сучасної середньої освіти почала впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у середню школу. Дискусивність цього питання не виключає необхідності підготовки для майбутніх учителів технологій, що володіють інформаційною компетентністю в галузі використання комп'ютерних технологій, зокрема в навчально-виховному процесі. Окремі розробки сучасних учених у галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій у школі, з одного боку, сприяють реалізації завдань Болонського процесу, а з іншого – виявляють недостатню готовність пересічного вчителя до формування основ інформаційної культури школярів.

Як складова системи освіти України педагогічна – виконує актуальне завдання кадрового забезпечення дошкільної, середньої, спеціальної та додаткової освіти, а також початкової, середньої й вищої професійної освіти. Необхідність модернізації педагогічної освіти зумовлена внутрішніми закономірностями розвитку педагогічної освіти і перспективними потребами розвитку особистості, суспільства та держави. Підготовлені в системі педагогічної освіти фахівці покликані стати носіями ідей відновлення на основі збереження і збільшення кращих традицій вітчизняної освіти та світового досвіду.

Мета модернізації педагогічної освіти – створити механізм ефективного й динамічного функціонування педагогічної освіти в умовах здійснення модернізації української освіти.

Серед основних завдань і напрямів модернізації педагогічної освіти вказується на необхідність навчання педагогів використовувати інформаційні та ко-

мунікаційних технологій в освітньому процесі. Однак, наразі у стандартах вищої педагогічної освіти вивченню цих питань приділено недостатньо уваги.

Впровадження нових Державних стандартів орієнтує на побудову нової моделі навчання вчителя технологій, яка є засобом у досягненні майбутніми вчителями належного рівня компетенцій, пов'язаних з їхніми вміннями формувати у школярів досвід елементарного володіння комп'ютером. Але необхідною умовою в процесі професійної підготовки студентів залишається інформаційна культура (теоретичні та практичні знання).

Сучасна освіта етапу інформатизації та глобальної масової комунікації повинна характеризуватися активним використанням інформаційно-комп'ютерних технологій і різних пристроїв на їхній базі, що забезпечують: доступ до глобальних ресурсів Інтернет; функціонування систем автоматизації управлінської діяльності; застосування електронних засобів освітнього призначення, реалізованих на базі технологій обробки аудіовізуальної інформації й інформаційної взаємодії; комп'ютерну психолого-педагогічну діагностику.

Інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти методологією і практикою розробки й оптимального використання сучасних засобів інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання. Цей процес ініціює:

1) вдосконалення механізмів керування системою освіти на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж;

2) удосконалення методології та стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання, виховання, що відповідають завданням розвитку особистості студента в сучасних умовах інформатизації суспільства;

3) створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студента на формування вмінь самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідну діяльність, різноманітні види самостійної діяльності з обробки інформації;

4) створення і використання комп'ютерних програм-тестів, що діагностують методики контролю й оцінювання рівня знань студентів.

Процес інформатизації системи освіти висуває інші вимоги до педагогів у сфері підвищення компетентності кожної особистості в інтелектуальній, суспільній, економічній, комунікаційній, інформаційній та іншій сферах діяльності.

Однією з умов вирішення цієї проблеми є розвиток такого напрямку в освіті, як оволодіння інформаційною культурою учасниками навчально-виховного процесу – від студента до школяра.

Зростає значущість інформаційної культури (інформаційної компетентності) педагогів, що здійснюють свою професійно-педагогічну діяльність в умовах широкого впровадження засобів інформаційних і комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в освітній простір. На нашу думку, формування інформаційної культури педагогів має два аспекти – загальноосвітній і професійний.

Фахівці, які будуть використовувати в освітньому процесі весь комплекс засобів ІКТ, насамперед повинні мати необхідний рівень фундаментальної підготовки в галузі інформатики (інформатичну компетентність), без чого взагалі неможлива експлуатація засобів ІКТ і реалізація їхнього потенціалу в освітніх цілях: мати необхідні психолого-педагогічні знання для ефективного здійснення всіх функцій, пов'язаних з використанням засобів ІКТ.

Вирішити ці проблеми можливо тільки за умови підготовки фахівців, що можуть вирішувати завдання, пов'язані зі:

- створенням і використанням педагогічних технологій, орієнтованих на формування умінь здійснювати різноманітні види самостійної діяльності зі збору, обробки, збереження, передачі навчальної інформації;

- функціонуванням “віртуальних” відкритих освітніх систем телекомунікаційного доступу на базі потенціалу розподіленого інформаційного ресурсу, що забезпечують соціальну адаптацію до життєдіяльності в інформаційному суспільстві;

- застосуванням засобів ІКТ в управлінні освітньою установою, розробкою політики їхнього впровадження в навчально-виховний процес;

- використанням навчально-матеріальної бази інформатизації освіти, у тому числі з педагогіко-ергономічним оцінюванням засобів обчислювальної техніки, засобів інформатизації та комунікації, застосовуваних у сфері освіти;

- створенням і використанням на базі ІКТ засобів моніторингу розвитку освітнього процесу, у тому числі в навчанні й інтелектуальному розвитку студента;

- організацією науково-дослідної й експериментальної діяльності на основі засобів автоматизації процесів обробки результатів навчального експерименту (лабораторного, демонстраційного), що відбувається як у реальних умовах, так і віртуальних.

Майбутніх учителів треба готувати до професійно-педагогічної діяльності з огляду на об'єктивні фактори, такі як рівень оснащення школи обчислювальною технікою, різноманітність техніки і програмного забезпечення тощо, що зумовлює необхідність диференціації навчання майбутніх учителів для підвищення ефективності підготовки в галузі інформаційної компетентності.

Названі вище соціально-економічні та науково-технічні фактори викликали необхідність введення у понятійно-термінологічний апарат сучасної науки терміна “ключова кваліфікація”. Під ключовою кваліфікацією розуміють поліпрофесійні знання й уміння індивіда, що виходять за рамки визначеної професійної підготовленості (кваліфікації) [7, с. 54–56]. Ці знання й уміння, як зазначають М. Степко, О. Савченко та інші [2], – відрізняються широким радіусом дії у кваліфікаційній структурі фахівця і забезпечують його конкурентоспроможність і професійну мобільність. Таким чином, ключова кваліфікація, органічно вбудована в структуру конкретної кваліфікації сучасного педагога, і визначає його професійно-педагогічний потенціал.

Перш за все, це стосується самого змісту інформаційної освіти. Він повинен забезпечити формування у студентів нових знань і вмінь, що будуть потрібні їм у сучасному інформаційному суспільстві, а також для розвитку інтелектуального потенціалу на засадах інформаційного навчання та особистісно орієнтованого підходу.

Іншим важливим аспектом, що визначає характер змін у галузі освіти, є науково-технічний прогрес і його вплив на соціальні та суспільні відносини. Ми погоджуємося з думкою російських учених Г. Луканкіна та Т. Сергєєвої про те, що поява у середині ХХ ст. теорії розвивального навчання прямо пов'язана з необхідністю переосмислення наявних і пошуку нових форм одержання, освоєння та переробки інформації [4, с. 81; 5; 6], що, у свою чергу, є наслідком стрімкого розвитку науки і техніки.

Оволодіння новим рівнем інформаційних технологій, складовою яких є інформаційна культура, безперечно, впливає на професійно-педагогічну підготовку сучасного педагога, сприяючи мобільності застосування сучасних інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Таким чином, зазначена проблема підготовки фахівців (зокрема вчителів технологій) з достатнім рівнем інформаційної культури не може розглядатися лише як прерогатива вузівського курсу з інформатики або системи відповідних спеціальних курсів. Таке вузьке розуміння змісту та засобів інформаційної культури не відповідає розумінню принципового методологічного значення інформаційної культури, її інтегруючої, системоутворювальної ролі у структурі професійних знань.

Сучасна цивілізація вступає в таку фазу свого розвитку, яку прийнято називати “інформаційним суспільством”. Характерною ознакою такого типу цивілізації є значне прискорення темпів культурних змін, інтенсифікація творчих процесів, які стосуються усіх сфер людського життя.

Найвиразніші ознаки інформаційного суспільства – перегляд ставлення до природи як до виключно ресурсного джерела виробництва, бурхливий розвиток “індустрії знань”, трансформація системи науки й освіти, орієнтована на провідні галузі людської діяльності. Розвинуті країни в цих галузях нині виробляють понад половини національного продукту.

Проблематика інформаційного суспільства – безсумнівний актуалітет новітньої філософії. Намагання перелічити всі її складові – невдячна справа. Але будь-який підхід до визначення інформаційного суспільства як феномену цивілізації XXI ст. обов’язково враховує принаймні два визначальних концепти – культуру й особистість. Тому потреби сьогодення, пов’язані з реформуванням професійної педагогічної освіти в Україні, вимагають нових підходів до діяльності педагога як провідного суб’єкта освітнього процесу. Він вже не може персоніфікувати собою нормативну освітню діяльність, а стає активним суб’єктом, який реалізує в педагогічній професії свій спосіб життєдіяльності, готовність визначати завдання, розширювати рамки професійної діяльності, забезпечувати гуманістичну спрямованість освітнього процесу та реалізацію особистісно зорієнтованого підходу в освітньому середовищі ВНЗ.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що інформаційний світогляд є важливим компонентом соціалізації особистості й одним з основних чинників формування її інформаційної культури.

Список використаної літератури

1. Алексюк А.М. Модулі до навчального курсу “Педагогіка вищої школи” / А.М. Алексюк. – К. : Вид-во КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 1992. – 28 с.
2. Болонський процес у фактах і документах / [упор. М.Ф. Степко, Я.Я. Болубаш, В.В. Грубіянюк, Н.І. Бабік]. – К. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
3. Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект / [под общей ред. проф. Ю.Б. Рубина]. – М. : Маркет ДС Корпорейшн, 2004. – 540 с.
4. Луканкин Г.Л. Информационно-категориальный подход к обучению математике младших школьников / Г.Л. Луканкин, Т.Ф. Сергеева // Информатика и образование. – 2000. – № 1. – С. 81–84.
5. Макаренко Л.Л. Комп’ютерна грамотність: теорія і практика : монографія / Л.Л. Макаренко. – К. : Освіта України, 2008. – 244 с.

6. Яшанов С.М. Система інформатичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : монографія / С.М. Яшанов ; [за наук. ред. акад. М.І. Жалдака]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 486 с.

7. Landa L.M. Methodological drawbacks of current educational software and suggestions for radical improvement based on algo-heuristic theory / L.M. Landa // Educational technology. – 1998. – Т. 38. – № 5. – С. 54–56.

Макаренко Л.Л. Современные подходы к развитию информационного мировоззрения будущих учителя технологий

В статье рассматриваются проблемы развития информационного мировоззрения будущих учителей технологий на этапе модернизации педагогического образования, такие как информатизация на всех его уровнях, а также формирование у будущих педагогов информационной культуры как основы для включения Украины в мировое информационное пространство.

Ключевые слова: информационное мировоззрение, модернизация педагогического образования, информационная культура.

Makarenko L. Modern approaches to the development of informative world view of future teachers of technologies

The problems of development are examined in the article informative world views of future teachers of technologies on the stage of modernization of pedagogical education are informatization on all of his levels, and also forming for the future teachers of informative culture as bases for included of Ukraine in outer informative space.

Key words: informative world view, modernization of pedagogical education, informative culture.